

Ex parte Latoris presentium Nobis oblatu petito contraxit, quod ipse alias in facie Ecclesie matrimonium consummavit cum muliere, cuius sorpren prius carnaliter cognoverat. Cum autem, sicut eadem petito subiungebat, dictus Lator propter impedimentum ex premisso proveniens, nequeat in dicto matrimonio remanere absque Sedis Apostolice dispensatione, & separatio inter ipsum & dictam mulierem fieri non potest absque scandalo, ad id vitandum, ac pro sua conscientia quiete cupit Lator a premisis, que occuluntur, & de quibus plurimum dolet, per Sacra Poenitentiarum officium absolvit, secundum defupit dispensari. Quare supplicari Nobis fecit humiliari, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignatum est. Nos igitur, qui Poenitentiarie D. Papae curam gerimus, supplicationibus hujusmodi inclinati, auctoritate Apostolica Nobis specialiter concessa discretioni tuae committimus; quatenus, si est ita, dictum Latorem, auditu prius ejus sacramentali confessione, à quibusvis sententiis, censuris, & penas Ecclesiasticis, quas propter premisa quomodolibet incurrit, ab incepto, & excessibus hujusmodi absolvias hac vice in forma Ecclesiae consueta: injuncte inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravissimam salutari, ac Sacramentali confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus ut minimum semel, & quoties anima lux salutis expedire judicavatis, & aliis, que furent de iure injuncta. Denuntiandum modum impedimentum ex premisis provenientis, sit occultum, & separatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo; ex cohabitatione vero, de incontinencia probabilitate timendum esse, tibi visum fuerit, & aliud canonicum non obstat: cum eodem Latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cautele, ut Latoris delictum nullquam deregatur, matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo, secrete ad evitanda scandalum, premisis non obstantibus, contrahere, & in eo postmodum remanere licet veleant, misericorditer dispensamus, prolem suscepimus, si que sit, & suscipiemus exinde legitimam decernendo, in foro conscientie, & in actu Sacramentalis confessionis tantum, & non alterius. In quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judicatio nullatenus suffragentur; nullis super his adhibitis testibus, aut literis datis, seu processibus confessis, sed praesertim lanatis, quas sub pena excommunicationis late sententiis laniare teneatis, ita nullum illarum exemplum extet; neque eas Latori referitus; quod si restituieris, nihil ipsi praesentes littere suffragentur. Datum Roma apud S. Petrum sub sigillo

officii Poenitentiarie, 13. Julii Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Anno

EXPOSITIO.

261 IN qua n. Innoc. XI. per Bullam incip. Expositio Ni Nobis, editam die 27. Novembris 1679. concedit Lectoribus Jubilatis Ordinis Minorum de Observancia S. P. Francisci, litteras Poenitentiarum Apostolica Doctoribus Artium, seu Magistris in Sacra Theologia directas, recipere, aperire, & executioni sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sacra Poenitentiarum officium absolvit, secundum defupit dispensari.

Insuper ipse Executor debet esse Confessarius approbatus ab Ordinario loci, ubi est dispensaturus, quia dispensare debet in ipsa confessione, in qua examinare prius debet veritatem expositorum.

262 Pro forma absolutionis. Postquam dixit: Absolvio te a peccatis tuis, addat: Et eadem auctoritate declaro te in dicto matrimonio manere, & debitum coniuge reddere posse, & debere, nec non dispenso tecum, ne idem debitum etiam exigere licet valeas: In nomine Patris, &c.

Si ab solvi debebat aliquia excommunicatione, suspensione, &c. dicat: Ego te absolvio a vinculo excommunicationis, &c. quam inscripti, &c. propter hanc e. usum N. (si sit excommunicatus, addatur.) Et restituo te Sarmentis Ecclesie, & Communione Fidelium: (si sit suspensus) executioni tuorum ordinum, vel officiorum, vel beneficiorum: In nomine Patris, &c.

263 Dispensatione prædicta debet lacerare litteras, praesertim sigillum, ut ad probandum servire non possit, alias excommunicationem majorem incurrit. Bufembus lib. 2. tr. 2. cap. 4. post dub. 4. appendix Tamb. tom. 2. pag. 1. & 4. v. tom. 1. de Prudentia Confess. & de Imped. cognitionis in linea transversali in distantiâ inæquali.

264 Dispensatus per Sacram Poenitentiarum in voti castitatis ad matrimonium costrahendum, si dispensatio sit limitata, v. gr. ad matrimonium semel contrahendum, seu cum Berta tantum, &c. tunc ea mortua redit obligatio voti, ac cessat onus penitentia salutaria in dispensatione imposita; quia penitentia est substituta loco voti; & accedente principali, cessat substitutum. Si vero est illimitata, tenetur eam continuare; quia per extinctionem obligationis voti factam per dispensationem continuatur substitutio, & subrogatio.

265 Pro dispensatione super impedimentis ditimentibus matrimonium, si non sine occulta, sed publica, recurendum est ad Datariam Rome, exponendo causum, & paupertatem, si sint pauperes.

PARS SECUNDA.

De decem Praeceptis Decalogi.

266 Nominis Decalogi: venit sacrum volumen decem Praecepta divina complectens, que habentur in Exodo cap. 20. quorum tria priora dicuntur, prima Tabula, septem posteriora, secunda Tabula, quatenus illa Deum, ita Proximum immediate resipicunt.

267 Decem Praecepta Decalogi sunt divina naturalia, adeoque observanda etiam cum periculo vite: v. n. 143. & 125. Alii sunt negativa, que prohibent aliquid fieri: haec obligant semper, & ad semper, ut Non adorabis Deos alienos, Non occides, &c. alia positiva, que præcipiant aliquid fieri: haec obligant semper, non ad semper, sed ad locum, & tempus: ut Honora parentes.

DE I. PRÆCEPTO DECALOGI,
Unum cole Deum.CAPUT I.
DE RELIGIONE.

268 Religio est virtus moralis hominem inclinans, ut Deo debitum cultum exhibeat tanquam omnium Creatori, & Domino.

Eius actus tam intiores, quam exteriores præcipui-

sunt; Adoratio, Sacrificium, Oratio, Juramentum, Adjutorio, & Votum.

ADORATIO.

269 Est actus, quo alium reverenter, ipsi nos submittendo tanquam Superiori, in recognitionem suæ excellentiæ.

Est triplex: *Latria*, quo est in Deum, ob excellentiam increatam: *Dulia*, quo est in Sanctis, ob excellentiam creatam communem: Et *Hyperdulia*, quo est in Beatisimam Virginem, ob excellentiam creatam singulariæ, ceteris supervenientem.

270 Hæc triplex adoratio, alia est absoluta, quoconvenit Deo, Virgini, & Sanctis per se venerabilibus; alia respectiva, quoconvenit Crucis, Imaginibus, Veribus, & similibus ratione parentibus, quo non per se coluntur, sed propter aliud. Unde corum reverentio non sicut in illis, sed ad prototypum refertur, cuius sunt imagines, aut quod representant.

271 Licitum est, votis, & alio cultu, privato ramen, puta genuflexione, deconfutacione, &c. & ut privatam personam venerari sepulchra fervorum Dei eximia sanctitatis, de quibus est indubitate miraculorum fama, Gobat.

De I. PRÆCEPTO DECALOGI. CAP. II.

Gobat. tom. 3. de voto num. 401. quia id pacificatum legimus cum illis, qui postea Sancti declarati sunt.

272 At non licet cultu publico, verbi gratia, creatione Altaris, Sacrificio Missæ, Horis Canonicas, & thure, appendendo tabellas, lampades ceroes accendendo, &c. vel ut personam publicam, aut nomine Communitatis, quia id prohibetur maximè ab Urbano VIII. qui etiam in specie prohibet: *Eorum imagines in Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis, cum lauroli, aut radiis, seu splendoribus propensi. Albertinus qualif. cap. 30.*

273 Sacrificio Missæ Deum colum Sacerdos, ac exercitari assistentes, & cum Sacerdotibus offert. De eo actum est fusæ in tom. 3. De aliis Religious actibus plenè agimus in hoc primo tomo.

CAPUT II.

DE TRIBUS VIRTUTIBUS
THEOLOGICIS.

FIDES.

274 EX Apost. ad Hebr. 11. Est sperandarum substantiam rerum, argumentum non apparentium, invenimus testimonio divino.

275 Primum, fideles, postquam ad ultimam rationem perverterint, sub mortali, & necessitate medii tenentur explicite credere quinque: 1. Deum esse: 2. esse justum renumeratore, dante premia justis, supplicia malis: 3. Mysterium Trinitatis, quod consistit in unitate naturæ divinae, & Trinitate personarum. 4. Mysterium Incarnationis. 5. Mysterium Redemptoris, nempe Christum esse mortuum pro nobis: Christus est verus Deus, & homo in unitate persona Verbi divini. Dixi, necessitate mediæ, quia sine horum actuali fide quis salvari non potest, nec ignoranta juvat. Unde homo, qui mysteria fidei necessitate necessitate mediæ ignorat, etiam si ignoratur supponatur invincibilis, absolvî non potest, nisi prius super illi studiatur, quia caret medio necessaria fidei, & salutem: v. in pag. 6. Prof. 64. ab Innoc. XI. damn. & de baptismi.

276 Constat ex Apost. ad Hebr. 11. Accedentes ad Deum sperantes credere, quia est, & invenientes se remuneratores est. Ex Jo. 17. Matth. 18. & ex Symb. Athan. Sed necessarium est ad eternam salutem, ut incarnationem quoque Domini nostri Jesu Christi fideliter credas, &c. vid. in pag. 4. Prof. 22. ab Innoc. XI. damn.

277 Secundum, tenetur sub mortali, & necessitate tam precepti, explicite, crasso tamen modo, & quo ad substantiam, cedere, & scire. 1. Articulos Symboli Apostolorum. 2. Orationem Dominicam. 3. Praecepta Decalogi, & Ecclesiæ. 4. Sacramenta maximè necessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam. Reliqua autem, quando volunt sufficiunt.

278 Pueri sapientiæ mortali excusantur ob intelligentiæ naturelæ defectum: non excusantur autem, qui eorum curam habent, si non docent. Confessarii in primis Confessionibus debent pueros super premisis examine, & eruditire.

279 Non sufficit fides ex testimonio humano, aut simil naturali motivo, quia fides ad salutem supernaturalem necessaria, & qua est radix nostra iustificationis, & de qua ait Apost. ad Hebr. 11. 6. Sine fide impossibile est placere Deo, est fides strictè supernaturalis innixa testimonio divino, quod folum est infallibilis veritas. Imò metitum fidei consistit in hoc, quod independenter à naturalibus rationibus, revelata creditimus, preciæ quia Deus versus dixit: vid. in pag. 4. Prof. 4. 19. 20. 21. & 23. ab Innoc. XI. damn. & in pag. 1. ab Alex. VII. damn. v. tom. 2. pag. 555. & n. 281.

280 Praeceptum confessionis externe fidei est duplex, negativum, scilicet non negandi fidem, & affirmativum, confitendi ore fidem.

281 Primum obligat semper, & pro semper, ita ut per nullum signum exterrum licet aliquando negare fidem, non obstante, quod interius servetur fides, etiam si urgeat periculum mortis: Pater ex Matth. 10. Qui me negaveris coram hominibus, negabo & ego eum coram Pare meo.

282 Secundum non obligat pro semper. Unde oportet distinguere.

Examen Ecclesiast.

Vel enim taciturnitas est in talibus circumstantiis, ut sit signum negationis fidei, aut erubescientia confessionis fidei, aut cedit aliis in scandalum, quo avertantur à fide; & tunc etiam cum dictimine vita fidem confiteri tenentur. Quia ut ait D. Chrysost. in cap. Nolite timere: non solum est proditor veritatis, qui mendacium loquitur; sed etiam ille, qui non liberè veritatem pronunciat, quam liberè pronunciare oportet. Hinc si Tyrannus interrogaret te de tua fide scribis, & taceres, peccates: vid. pag. 4. Prof. 18. ab Innoc. XI. damn. Idem dico, si Pastor, urgente persecutione in suas oves, cum carum scandalo fugias.

283 Si vero taciturnitas sit in aliis circumstantiis, ut non sit signum negationis fidei, &c. tunc non est peccatum. Similiter tunc licitum est fugere, aut occultare fidem signis ex se indifferentibus, minime signis ad professionem falsæ fidei influitur. Constat ex Matth. 23. Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam; & ex exemplo Divi Athanasi, aliorum que Sanctorum, ac ipsius D. Pauli.

De fide, Scotus in 3. d. 23. q. 1. litt. G. d. 25. q. 1. litt. F. in 4. d. 14. q. 3. litt. E. d. 5. q. 1. litt. C. Maistrus in Theol. mor. disq. 10. n. 2. Dian. p. 3. tral. 5. ref. 47. 48. & 49. per 5. tral. 8. ref. 34. Jo. de la Croix pag. 9. Tam. tom. 1. lib. 2. c. 1. Busemb. lib. 2. tral. 1. Cardenas disq. 1. 12. 13. 14. 15. 16. 41. 42. Bonac. tom. 2. apag. 178. Leand. tom. 6. decis. tral. 2. de fid. Fenech. Berthaldus 1. p. dec. punti. 1. Castropal. tom. 1. tral. 4. Plura v. in 2. tom.

APPENDIX PRIMA.

Fidei Professio.

Provisi de Beneficiis quibuscumque animarum curantibus, tenentur à die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses coram Episcopo, seu Vicario fidei facere professionem. Trid. fest. 24. cap. 12.

Canonici, & Dignitates Cathedralium, & coram Episcopo, & in Capitulo tenentur, ibidem. Et tenentur etiam Canonici exempti, & Canonici Regulares. Non tamen coadjutores Canonorum, aut Dignitatum, nisi cum factus fuerit successioni locus. Garc. par. 4. c. 5. n. 76.

Neque tenentur in Capitulo facere Canonici, & dignitates Collegiarum. Docimur referat Garc. part. 3. cap. 3. num. 13.

Sed sufficit, ut faciant coram Vicario, etiam Episcopo non impedito. Garc. ibidem num. 23.

Commendatari tenentur, sicut veri beneficiati. Garc. par. 4. cap. 3. num. 20.

Item Vicarii perpetui. Ricciulli. de jure person. lib. 1. cap. 13. num. 12.

Item Vicarii temporales Ecclesiistarum curatarum. Item cap. 14. num. 1.

Non ii, qui sine proprio titulo deputantur ad animalia curam. Item cap. 13. num. 59.

Neque ille, qui obtinuit Ecclesiam, alias curatam, sed deficit habere Parochianos. Item cap. 14. n. 2.

Tenentur autem post adeptam possessionem. Idem n. 50. & can pacificam per mens duos. Idem n. 62.

Non excusat ignorancia Concilii Trid. Idem num. 47. licet excusat posset ignorancia Bullæ Pii Quarti, vel si putaret in eis se non comprehendere. Idem num. 46.

Solit tamen Apostolica Sedes in casibus ignorantis remittere ponam. Idem num. 49.

Beneficiati omnes, & ii, qui in Synodo Diocesana convenire debent, fidei professionem faciant in prima Synodo, cui adiungentur. Trid. fest. 25. cap. 2.

Omnes ii, ad quos universitatum, & studiorum cura, Vilitatio, & Reformatio pertinent, diligenter current, ut Decreta Concil. Trid. integrè recipiantur, & ad eorum normam doceant, & initio cujuslibet anni ad hoc institutum solemni juremento se obstringant. Ibidem.

Publici Lectores, vel Magistri & privati, etiam Grammaticæ, & liberalium artium, tenentur ad fidei professionem faciendam. Pius Quartus. Ann. 1564.

Et est in ufo hac Bulla. Ricciulli. de jure person. 1. 1. cap. 13. num. 5. contra Sorbun. & Sanchez.

Item eligendi in Rectores, vel Cancellarios Gymnasiorum. Pius Quartus loc. cit.

Item promovendi ad Doctoratus gradum. Ibidem.

Item ii, qui Arithmeticam, & Musicam docent, ex Declaratione Apostolica. Gavant. n. 1.

24 Examen Confessariofum. Tom. I. Pars II.

Concionatores factim faret. Gavant. Confessarii omnes, Medici, Chirurgi, Advocati, & Procuratores Sandi Officii. *Ibidem.*

Bibliopolis, & Typographi. Gavant.

In novo beneficio parochiali, seu canonicali debet de novo emitti. Decimum referat *Garc. d. cap. 3. n. 17. 38.*

Per se ipsum facere debet Beneficiatus, non per procuratorem. Decimum referat *Idem num. 74.* & ultro se offere debet. Ricciull. *supra num. 18.*

Posse per Procuratorem docet *Navarr. cors. 11. de jurecurando num. 2.*

Sed cum specifico mandato. Ricciull. *loc. cit. n. 30.* & si velut Episcopus.

Hac omisso, nempe professionis Fidei, de qua loquimur, Beneficiarum privat fructibus beneficii. (*Tudent. fess. 24. cap. 12.*) Non privata possessione abique alia sententia. Ricciull. *supra num. 43.*

Fructibus praebeatrum, non distributionibus. Decimum referat *Garc. d. cap. 3. num. 60.*

Neque defunctorum Anniversariis. Ricciull. *loc. cit. num. 53.*

Nisi fructus omnes constanter in distributionibus. *Idem num. 54.*

Neque prodest triennalis possessio, quod fractus percipiendo. Decimum referat *Garc. loc. cit. num. 34.*

Et semper tenetur eam facere. *Idem ibid. n. 29. 30.*

In dignitatis habentibus fructus distinctos à mensa capitulari, sunt applicandi Fabricæ Ecclesiæ, si egeat, vel loco pio, arbitrio Ordinacionis. *Garc. Ibidem. n. 30.*

Et generaliter fructus amissi ob hanc cauam in usum pauperum, vel fabricam Ecclesiæ impendi debent. *Garc. part. 5. cap. 3. num. 36.*

Nec Episcopus potest condonare fructus amissos. Decimum referat *Garc. part. 3. cap. 3. num. 53.*

Iis, de quibus supradicta *num. 13. 14. 15.* imponitur pena nullitatis ad totum, & alia contra Rectores, & Superiores, quoscunque Universitatum, & Gymnasio-rum. *Pins Quartus supra.*

Episcopus non exigens, nec recipiens à Doctoribus, & Scholaribus fidei professionem, incurrit penam interdicti ab ingressu Ecclesiæ. *Pins Quartus ubi supra.*

Inferiores vero non recipientes, ut supra excommunicacionis late sententia, privationis dignitatum, beneficiorum, officiorum, & iudiciorum incurunt penam. *Idem ibidem.*

Receptio, promocio, electio, sunt nullæ. *Idem ibidem.*

Referantur in certum librum nomina corrum, qui fidei professionem emiserunt. *Prov. 3.*

S P E S

284 *E*st virtus supernaturalis, inclinans ad aman-dum Deum amore concupiscentia, quo Deum, & divina pro omnibus aliis bonis nobis concupiscentia. Quia concupiscentia est sancta: non est enim talis, qua suauiter uenit, & utamur fruendis: quia Deum, seu beatitudinem concupiscentia nobis, non tanquam fini, sed tanquam subiecto beatitudinem perficiendo, quod totum paret esse ordinatum ad ipsum Deum, tanquam finem. Et hoc pacto diffusa spes à charitate, qua Deum amamus amore amicitia, ut summur bonum in se.

285 Ratio est, quia Deus non solum est in infinito bonus, sanctus, &c. sed etiam est nobis infinitè suavis, delectabilis, &c. Hinc Pflates de hoc sancto mercenariu-s affectu absque verecundia ait: *Inclinavi cor meum ad facien-das iustificationes tuas propter retributionem.* Psalm. 83. *Concupisces, & deficit anima mea in atria Domini;* & Aug. in *Man. cap. 10.* *Accende me domini volup-tate, & concupiscentia tua, que sancta est, & bona.* Scorus in 3. d. 26. qu. un. lit. C. d. 34. qu. un. lit. F. Maistrus Theol. mor. *dép. 10. n. 3.* *Jo. de la Crux pag. 15.* Busemb. l. 12. tract. 2. Fenech. Castrop. tom. 1. tract. 6.

A P P E N D I X II

Actus Spei.

Tenetur ne quis eliceret actum Spei, ubi primum an-nos discretionis argerit:

R. Ep. Negative: nam nullum extat preceptum, sic-uti datur de fide: accedentes ad Deum credere oportet. *Hebr. 11. Sanchez cap. 33. num. 3. lib. 2.* Erit ta-

men vel maxime utile admonere infantes, ac simili-tem plebem, ut in prima confessione ejusmodi actum eliciant, quem foras nunquam elicuerunt.

Quomodo ejusmodi actus elici debet? Résp. Oportet succinctè demonstrare, quomodo Deus nos crevit ad nos participes reddendos sue beatitudini-s, quomodo nobis det sufficientia media illuc per-veniendi, veluti sunt sacramenta; ac tandem concludere in hac verba: *Sperat ne firmiter Deum ibi remissorum sua peccata, reque cum gracia ipsius Paradisi ingressurum:*

Quoniam tempore elici debet iste actus?

Résp. Tunc per se loquendo, aliquem teneri ad ejusmodi actum, cum gravi aliqua tentatione agitur contra talen virtutem; nam cum sit medium necessarium ad illam vincendam, necessarium omnino est, illum in tali, & tali occasione elicere. Valent. *rom. 3. 12. disp. 2. quæst. 4. pars. 1.*

Quando nam tenetur quis per accidentem talen elicere actionem?

Résp. In quatuor praecipue circumstantiis, five casibus, ratione aliquius precepti, quod non potest adimpleri sine actu Spei. Suarez *disput. 2. Moral. de Spe, scilicet 1. num. 2. & seqq.*

1. Quando aliquis vult producere actum contritionis.

2. Quando quispiam accedit ad confessionem.

3. Cum quis vult preces fundere ad Deum.

4. Quando aliquis vult elicere actum Amoris.

Omnes enim illi actus debent conjungi cum virtute Spei, sive explicitè, sive implicitè, cum impossibile sit habere remissionem peccatorum, vel effectum suorum precium, aut amorem Dei, sine spe in Deum. Qui tamen omittinge preceptum neglegenter elicere actum Spei, sufficiet in confessione se accusare de omissione precepti, non verò de actu Spei neglecto, qui non obligabat, nisi per accidentem.

5. Quis vult preces fundere ad annos discretionis per-venient, ut doceat Angelicus Doctor: nam Anima, tunc temporis incipit cognoscere Deum per fidem, & considerationes rationales, quas habet se referendi ad Deum tanquam ad suum ultimum finem; quare pro tunc obligatur ipsum amare actualiter. *Filius de charitas. cap. 9. num. 290.* Licet plures, ut Vaquez. *1. 2. d. 146. & seqq. cap. 2. num. 6.* probabilitate teante nullam omnino esse obligationem illud faciendi dicto tem-pore, nam nullum extat de hac re preceptum hoc impetrans positivè.

C H A R I T A S

286 *E*st virtus supernaturalis, qua Deum diligimus: proper f. & proximum proper Deum.

Deum diligere tenetur super omnia, non intensivè, sed appetitivè, seu prelativè, ita in calu facture Deus sit preferrendus filius, dicitur, & caritas bonis; qui amor appetitivus est perfectior intensivo.

287 Fides, Spes, & Charitas, quantum ad preceptum negativum de non discredendo, de non desperando, & de non odio, obligant semper, & pro semper; non sic quod preceptum affirmativum de eliciendo actus fidei, spei, & charitatis. Et quidem non sufficiet eos eli-cere semel in vita; non potest autem faciliter assignari tempus sine periculo erroris, aut foventi scrupulis. Tenetur vero eos frequenter elicere, quia huiusmodi actus virtutum Theologiarum, cum habeant pro objecto imme-diatum Deum, ad differentiam virtutum mortalium, qui habent pro objecto proprias materias creatas honestas, maximè requiriunt ad nutriendam, & conservandam vitam spiritualem animæ, preficiam ad eos tenetur, quando urgeat gravis tentatio contra fidem, spem, & charitatem, cum pericula labendi; tunc, inquam, firmari debemus per actus positivos oppositos. Tenetur actum charitatis elicere in casibus, in quibus debemus Eucharistie recipi, & Confessari non adfert; & in aliis casibus, qui in peculiaribus materiae infra affectentur.

288 In hac tamen re non est scrupulosè agendum; cō maximè, si attendit consideremus, frequenter actus formales directi, fidei, spei, & amoris, elicimus; quando enim Symbolum Apostolorum, Oratio-nem Dominicam, & similia recitamus, aut Sacramen-ta recipimus, & Sacra adoramus, aut signum Crucis signamus, actus fidei elicimus, quibus articulis illis credimus. Item, quando penitentes ad Sacramentum penitentia accedimus, veniam, & salutem speramus. Denique quando divina beneficia recognitamus, ad amoris actum in Deum excitamus; & preferimus, quando mentaliter oramus, assiduus, arque fervidos amoris actus in Deum experimur; vid. in pag. 2. *Propos. 1. ab Alex. VII. & pag. 4. Prop. 5. 6. 7. 17. & 65. ab Innoc. XI. dann. Maistr. cit. & Cardenas dispu. 42. Bonac. tom. 2. pag. 164. Leand. tom. 6. dec. tract. 4. Ber-taldu. 1. part. dec. pun. 1. Castrop. tom. 1. tract. 6.*

A P.

De I. Præcepto Decalogi. Cap. II.

25

A P P E N D I X III.

Quæsiuncule nonnulla.

Quomodo cognoscimus nos estimare Deum super omnes creature?

R. *Etsi Duobus modis 1. Quomodo ita est disponitus in ciuitate reliqueret omnia bona, quæ in ter creatas reperiuntur, quam ut Deum veller offendere mortaliter; ita inquam est dispositus tripla, non verbis tantum. 2. Quando aliquis est dispositus sufficie ciuitatis mala, quæ sibi accidere possent, quam Deum offendere. Sanchez loc. cit.*

Etsi peccatum mortale Deum non amare appetitivis?

Résp. Affirmative, Creator enim magna afflictus injuria, dum illi aliqua prefetur creatura. Toletan. *lib. 6. cap. 9. num. 7.*

Quoniam tempore tenemus elicere actum Amoris Dei?

Résp. In duabus praecipue casibus. 1. Quando gravi aliqua tentatione Odii in Deum quis agitur, praevide que si illam non posse vincere, nisi per ejusmodi actum; nam qui obligatur ad aliquem finem, tenetur & ad media illius finis. Bon. *d. quæst. 4. punct. 2. num. 2.* 2. Quando aliquis ad annos discretionis per-venit, ut doceat Angelicus Doctor; nam Anima, tunc temporis incipit cognoscere Deum per fidem, & considerationes rationales, quas habet se referendi ad Deum tanquam ad suum ultimum finem; quare pro tunc obligatur ipsum amare actualiter. *Filius de charitas. cap. 9. num. 290.* Licet plures, ut Vaquez. *1. 2. d. 146. & seqq. cap. 2. num. 6.* probabilitate teante nullam omnino esse obligationem illud faciendi dicto tem-pore, nam nullum extat de hac re preceptum hoc impetrans positivè.

CHARITAS ERGA PROXIMUM

289 *N*on sufficienter expletur, si abstineamus ab actu odii, & erga eundem exequamus ab eo opera externa benevolentia. Sicut enim certum est nos obligari ad diligendum proximum, ex Math. 22. *Diligere proximum tuum, sicut te ipsum;* ita certum esse debet nos obligari eum diligere actu interno expreso, & formaliter, ex illo Joann. 3. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis inimicum;* & Math. 22. ubi Christus loquens de precepto charitatis, ait: *Secundum animam simile hinc, diligere proximum tuum sicut te ipsum.* Ubiqui per ly simile, datur intelligi, quod preceptum charitatis proximi sit non solum de opere externo, sed etiam de interno cordis affectu, ut est preceptum de diligendo Deum, volendo proximo bona, non mala; gaudendo, non tristando de bonis; dispendendo, & non complacendo de malis, cīque in necessitate subveniendo. *vid. in pag. 4. Prop. 10. & 11. ab Innoc. XI. dannat.*

290 Proximus est omnis homo beatitudinis capax, fidei, spes, & proximum proper Deum.

291 *O*rdo in dilectione proximi servandus, quadam bona pertinetia ad natum, & vitam corporalem, est: Ut extra extremam necessitatem futurendum sit, 1. uxori, quia est una caro cum viro, 2. filii, & parentibus, & patri p̄r matre, 4. fratribus, & sororibus, deinde propinquis, & familiaribus. In extrema autem necessitate, parentes, cō quod vitam dederint, sunt preferendi filii.

292 In rebus pertinentibus ad civilem communica-tionem preferendi sunt concives, in bellicis communi-cationes, in spiritualibus patres, & fratres spirituali. Bannez tamen probabilitate tenet, parentes etiam in spiritualibus esse omnia aliis preferendos, quia pri-mi conjunctio carnali est fundamentum alterius con-junctionum: ita Busemb.

293 Tenerit quis futurum proximo in extrema necessitate spirituali confiture, etiam cum periculo propria vita, si sit certa spes illum juvandi, & non possit alia via juvari, nec sit periculum damni proprii spiritualis. Quia damnum spirituale proximi prevalet omni danno temporali etiam proprio, damnum vero spirituali proprio prevalet danno spirituali alieno. Hinc teneris baptizare infantem, & absolvere pecca-

torem, quem scis certò moriturum, cum periculo tue-vita, si sit certa spes illum juvandi, & tibi constat non posse alia via juvari, nec tibi imminet pericu-lum damni propterea spiritualis.

294 In gravi necessitate tenetur sanctum Patrochus; cuius causa ex officio incumbit, cui prouide non licet fugere tempore peccatis nisi substituto alio æquidoce.

Scotus in 3. dist. 28. quæst. unic. Maistrus in Theolog. moral. *disp. 10. Joan. de la Crux pag. 10. Tamb. som. 1. lib. 5. Busemb. lib. 2. tract. 4. exp. 1. & 2. Leander som. 6. decif. tract. 4. disp. 3. Fenech. Castrop. som. 1. tract. 6.*

295 *S*t duplex, videlicet inimicitie: *Quo volumus proximum malum, quatenus illi malum;* & hoc ex peccatum grave, velle juxta gravitatem, au-levitatem maleficæ, alterius est odium abominationis: *Quo non personam, sed eis malitiam, vel falso per sonam sanitum ex malam, aut nobis noscam, aversamus.*

Infoc regulariter non est peccatum. Ita Busemb. De hoc ait Pflates: *Iniquus odio habui.* Est tamen grave, rursum & ad media illius finis. Bon. *d. quæst. 4. punct. 2. num. 2.* 2. Quando aliquis ad annos discretionis per-venit, ut doceat Angelicus Doctor; nam Anima, tunc temporis incipit cognoscere Deum per fidem, & considerationes rationales, quas habet se referendi ad Deum tanquam ad suum ultimum finem; quare pro tunc obligatur ipsum amare actualiter. *Filius de charitas. cap. 9. num. 290.* Licet plures, ut Vaquez. *1. 2. d. 146. & seqq. cap. 2. num. 6.* probabilitate teante nullam omnino esse obligationem illud faciendi dicto tem-pore, nam nullum extat de hac re preceptum hoc impetrans positivè.

296 Probabile est sufficere, si in confessione dicas: *Volu graue malum proximo;* non explicando speciem mali, mortis, corporis, infamiae, aut in bonis tem-poralibus, cīque convenienti in una ratione mali.

297 Item probabile est, quod non teneatis spe-ciem mali, aut boni explicare in trifilia de bono alterius, in gaudio de malo, & quando desiderium est inefficax, videlicet, quando desideras, ut aliis occida-tur, &c. at voluntatem non habes eum occidendi, &c.

Probabilis tamen est, teneri id explicare, quia re-censita mala distinguitur specie.

298 Non peccat, qui sibi vel alteri mortem desi-derat naturale ad gravem infirmitatem miseriam, & vitam acerbam, &c. vitandam, quia tunc tolerabilior est mors, quam in tantis misericordiis vivere. Peccat autem graviter, si ob leves molestias mortem ex-pectat. A mortali excusari sep̄ solent ratione primi motus, aut ex defectu advertentia malitiae gravis, vel ex defectu deliberationis, mulieris.

299 Non peccat, qui desiderat mortem naturalem proximo ingens malum inferent, ut si desideres la-troni, aut tyranum mortem. Si desideres infirmitatem peccatorum, ut convertatur. Si tristis de bono proximi, in quantum id in aliorum dannum redundat, quatenus est eo abusus: v. gr. si tristis afflumptus esse in Judicem hominum iugulatum &c. quia hi actus non habent pro objecto malum proximi, sed bonum honestum aliorum, nempe publice quietis, cīfatio iniquitatum, iniquitatum, gravium offenditionum, &c.

300 In nullo autem ex his casibus licet privata au-toritate proximum occidere, quia plus requiritur ad mortem, & malum inferendum, quam ad defec-tandum; ut cum de homicidio. Similiter nonquam li-cket desiderare alteri mortem ab alio iniuste infi-gendum, quia est actus de objecto mali: *vid. ver. Ho-micidium alterius: de Tyranno.*

301 Immò secundo casu ingentis damni impenden-di, non licet malum, aut mortem naturalē alteri desiderare, aut de eo gaudere, vel de bono tristri, v. gr. quia exinde temporale bonum nobis advenit; aut hereditas: quia hoc est leve, immò iniquum morti-uum ad malum grave alteri cupiendum. Tum quia hereditas, vivente domino, est tibi indebita; adeoque vivente domino iniquum est ei desiderare malum, nem-pe mortem, ob bonum tunc tibi indebitum. Multo magis iniquum est eam desiderare Patri, à quo post Deum vitam accepisti: *vid. Propri. 13. 14. & 15. ab Innocent. Decim. dannar.* Scotus in 3. distinc. 30. quæst. unica litter. A. Maistrus in Theolog. moral. *disp. 10. num. 97.* Busemb. ch. 2. Cardenas dispu. 11. Bonac. tom. 2. pagina 207. Bertaldu. 5. pars. decif. 1. Castrop. tom. 1. tract. 6.

A.P.

APPENDIX IV.

Odiūm Dī.

Habulstīnē odīum aliquod, vel indignationē contra Deum, vel quia tibi aliquas immisit afflictiones, vel interdictū volupates, aut quia prohibet, & impedit ne exequaris tuas passiones; quod est peccatum mortale, omnium gravissimum, privā enim totaliter amōre Dīi perfectione omnium maxima.

Istud Peccatum pōscere fieri veniale ratione parvatis.

Resp. Negatīvē, nam in minima illius parte inventur malitia notabilis, cūm vel minima indignatio, quam qui posset habere erga Deum, repugnat ipsius summa bonitati, in qua nequit repertīrī, vel minimum aliquod malum, quod posset esse objectum odii, Bonac. de odio Dīi, num. 1.

Cum non nīs malum sit odibile, quāmodo posset Deus odio haberi, cum sit summē bona?

Resp. Hoc idea fieri, quia peccator ipsum non considerat ut bonum, seu ut bonitatem ipsam; nam isto modo cum non potest odio prosequi; sed spectat ipsum ut ultorem, & Vindicem suorum criminum, ut detestando illam punitionem, quam Deus illi immitit, ipse sibi representet illius personam odiosam, inīd subinde operare. Voluntate inefficacē ut posset vivere liberius, velut nullus effet Deus, aut is ad minimum nullam haberet potestatem, Fill. iust. 22, cap. 9, n. 295.

CHARITAS ERGA INIMICUM.

392 **E**x precepto obligat, ut quilibet homo privatūs communia charitatis signa, & beneficia exhibeat; specialia verò solum ex consilio, nisi aliquis obligatio oriat̄ur, v. gr. ratione scandali.

393 Hinc non potest fini mortali à communib⁹ orationibus, aut à sacrificio inimicum excludere. Nec si omni vicinia elemosynam chargari, potes inimicum excluderes; quia licet liberē des, supposito tamen, quod inimicum excludere est odīus signum.

394 Regulariter non tenetur quis salutare, aut aliqui inimicum: quia salutatio, & allocutio sunt actus liberi inter aequales, unde eos omittere non est per se signum odii. Inter aequales eos omittire est signum iniquitatis in inferiore; inīd si inaequalitas sit insignis, ut inter superiorē, & subditū, &c. Salutationem omittere est signum contemptus.

395 Dixi, regulariter, quia aliquando ratione alicuius circumstantie adjuncta eos omittere est mortale: 1. si cedat in scandalum, & signum odii interni: ut efficer, si pluribus simul tibi occurrentibus ceteros salutes, & inimicum excludas: 2. si allocutio non est debita, sed tu prævides, quod ex tua allocutione, aut salutatione, inimicus odium deponeat, tunc mortaliter peccas, si sine magna animi difficultate potes; hoc addidi, quia charitas non obligat cum magno incommodo.

396 Posfunt tamen iti aliquando excusari à mortali, si alii, qui videant eos prius ad invicem salutari, & modis vident non salutari, sciant causam risus, fuisse levem & ritam levem.

397 Quando colloquio est debita, debet prius incipere laēdens, inferior, qui prius offendit, qui excitavit, qui gravius offendit, licet fuerit posterior. Si injuriae sint aequales, aut non sūt major ratio, cur incipiat prius unus, quam alter, utrius incumbit cura occasione capendi & ille, cui prius occasio occurrit, incipere debet; sicut inter aequales unus prius salutandi incumbit illi, qui coram alio petrauit.

398 Non tenetis salutare inimicum, si sūt mortaliter certi cum non refutaturum; quia tunc est periculum, ut tu graviter contra illum inveheres. Similiter, si prævideres inimicum exinde evalsurum audacem, & magis tibi infessum; aut si inde notabile dānum effe tibi secuturum.

399 Si inimicum graviter tibi infensum te salutantem non resalutes, peccas mortaliter, quia est signum odii; à mortali excusat, si circumstantie suntales, ut omisso refutacionis iudicio prudentis non sit signum odii, v. gr. si salutans si valde inferior. Si salutans similes se distractum, ut verē appareat non advertisse. Si injuria sit gravis, & recens, & salutatus sit timoratus con-

scientie, ut omisso refutacionis attribuatur fragilitati conditionis humanae, que non patitur tam subito refutare offensorem. Sic Matrona nobilis, si non refutat more patrie occisorum sui filii; in hac enim, cūm vindictam de injuria non sumat, omisso refutacionis non est signum odii, sed sensus iusti doloris, vel muliebris fatus. Ita Tambur. Addit, solete mulieres vitare occisoris aspectum, non ratione odii, sed ne dolorem renovent cum memoria occisi filii.

310 Concluditur tunc te teneri ad prefata specialia signa, quando circumstantie suntales, ut eorum omisso sit signum odii interni: fecis, quando non.

311 Aliquando poteris scandalum vitare, si inter familiare societas corum, qui possent scandalum pati, protestaris ex toto corde personam talēm diligere, à signis verò specialibus te abstiner, minime et odio, sed ex justa consideratione, quia tibi grata non est societas ejus.

312 Dixi in principio: *Quilibet homo privatus.* Quia persona publica, principiū, Superior, Princeps, regulariter potest, inīd debet subdito deficienti signa neumodum pati, verū etiam communia denegare, atque etiam aperitum, & austernum vultum ostendere, quia hoc non est signum odii, sed medicina, ut subdito illam punitionem, quam Deus illi immitit, ipse sibi representet illius personam odiosam, inīd subinde operare. Voluntate inefficacē ut posset vivere liberius, velut nullus effet Deus, aut is ad minimum nullam haberet potestatem, Fill. iust. 22, cap. 9, n. 295.

313 Offensus potest offensorem accusare, nec teneatur potesta ei facere iuridicē remissionem; id enim est consilium, non preceptum. Ratio est, quia non peccat, si id faciat, non volens ponam, ut malum, & molestem ipsi offensori: quia hoc est odium mortale; sed volens satisfactionem offensori, quia per offensoris punitionem habetur, & exemplum aliorum, ne alii, vel idem iterum in similes offensas prouprauant, sed coerecentur à malis. Primus quidem est actus odii, quia sit in malo proximi; secundus verò est actus iustitiae vindicativa, qui sicut in reparatione injuria, adēcō est actus bonus; alioquin iniquè instituuntur Iudices pro reparatione injuriarum, & satisfactione patientium offensas. Debent tamen fides in procuranda satisfactione, praesertim in causis criminalibus, esse moderata, atque cauta, ne cum actu iustitiae odium innescaret. Debitus autem moderationibus adhibitis, si alii exinde sumat occasiōnem odii, erit scandalum passivum; quia tu suscitat agis.

314 Demum, quando in presentia inimici experis variis motus sensus, nēmpe te trepidare, faciem immitare, repugnantiam eis aperitum habere; non inde peccas, si ad deliberatam, & gravem aversionem, aut ad grave malum desiderandum non transeat, quia illi motus sunt naturales, & involuntarii, orti ex apprehensione objecti, ut tibi molesti. Scorus in 3. dis. 30. quest. unic. Mātrix in Theolog. moral. dispu. 10. num. 48. Tambur. tom. 1. lib. 5. cap. 1. §. 3. Bufeimb. lib. 1. tr. 3. cap. 2. Bonac. tom. 2. Berl. Castr. tom. 1. tr. 6.

APPENDIX V.

Confessorius habentis inimicitiam.

Est nē habentis inimicitiam deneganda Absolutio? R. Eps. Cum distinctione. 1. Enim si nullam habeat iustam causam, que equiparatur scandalum, omnino ipsi est deneganda absolutio, nam non potest centrifari contritus, dum cooperatur continuationi ruina spiritualis, Sylvest. Verbo Charitas.

2. Si verò adīc causa aliqua rationabilis, queve præponderet ipsi scandalum, puta, quia alter est superior, & consequenter hoc prejudicat suo officio, vel quia inde inimico occasio, sive subministratio aliqua mali subministratur, quecederent in notable detrimentum noleti reconciliati, nullo modo ipsi est deneganda Absolutio, Sylvest. loc. cit. num. 4.

Quomodo vitabit igitur scandalum?

Resp. Protestabitur coram illis, cum quibus versatur, se non prosequi odio tales, & tales, nec se desiderare ipsi aliquod malum, inīd quod ipsum amerit, ac velit præstat ea omnia, que Deus precipit præstanda homini Christiano, quod si ipsa non loquatur, vel eum non frequenter, hoc non fieri propter aliquod odium, aut aversionem, sed fieri ex consideratione quadam particulari eo quod sibi familiaritas, & converatio illius non multum arredit.

IN-

De I. Precepto Decalogi. Cap. II.

27

INVIDIA

315 **E**s inordinata tristitia de bono alterius, ne est diminutio propria excellentie; unde per invidiam non tristatur quis de bono alterius, quia velet malum ipsi, nam hic est actus odii: sed falso apprehendit illud esse diminutum propria excellentie, & honoris. Ex genere suo est mortale, si bonum sit grave. Regulariter ramen solet à mortali excusari ratione levitatis materie, aut ex defectu plena avertientis, & deliberationis.

316 Invidiam fatis clare distinguunt Bufeimb. Si doles, quod alter ibi aequalis, vel non nullum inegalitatis, in excellencia crescat, ita ut sit te superior, & ipsum incrementum excellente apprehendas, ut tibi malum, est propriæ invidia. Quia falsè & immerito id apprehendis; hinc teneris eam apprehensionem repellere, & non voluntate contentire, & uitari.

317 Si tristitia sit ex eo, quod nobis desit bonus quod alter habet, ita ramen, ut illud alteri non dignissimum, non est invidia, sed emulatio, seu zelus, qui si est circa bonum honestum, est laudabilis, dicente Apostoli ad Corinth. 12. Amulamini charitatis meliora. Si autem circa temporalia, interdum est remalis, ut si bonum dolenti sit improportionatum, quale est, si rufus doleret se non esse Regem.

318 Si tristitia est de bono alterius, in quantum ille est indigens, non est invidia, sed indignatio, que non peccatum.

319 Si tristitia est de bono alterius, in quantum ex eo tibi, vel aliis times nocentium; v. gr. inimicus tuus est evictus ad officium, ut tibi faciliter possit nocere; non est invidia, sed timor, qui per se non est peccatum, nisi sit inordinatus.

320 In his autem potest esse peccatum mortale per accidens, puta, si divinam providentiam argueres, si ad malum ei desiderandum transtimes, &c.

Scorus in 1. dis. 6. quest. unic. lit. K. Mastris in Theolog. moral. dispu. 10. num. 98. Tambur. tom. 1. lib. 3. cap. 1. §. 3. Bufeimb. lib. 5. cap. 3. dub. 4. Bonac. tom. 1. pag. 209. Castrop. tom. 1. tr. 3. §. 6.

APPENDIX VI.

Questiones.

Eftne peccatum sibi desiderare malum?

R. Eps. Cum distinctione. 1. Si hoc sit ex motivo desperationis, esse peccatum mortale contra charitatem sui ipsius. Tolet. 1. 4. cap. 9.

2. Si verò motivum sit bonum, v. gr. ad amandum Deum, ed ardentius, ad ipsum non offendendum amplius, ad miseras virtus hujus declinandas, vel nullum erit peccatum, vel nullum veniale, posito quod haec in aliquo modo excedentes resignacione proprie voluntatis in voluntatem divinam. Bonac. de Odio d. 4.

Ergo, qui in suo dolore clamat, contristatur, vel corpus suum agitat peccatum?

Resp. 1. Si illi motus extermi corporis sint leves, & moderata, ita nullum causent indecentiam, vel nullam animi exacerbationem inserviant, quia sit contra rationi, ac resignationi in voluntatem Divinam, Ergotus non peccabit, nam ejusmodi effectus natura sensibilis, quos Animus etiam patientissimus, pro libito suis regere nequit. Sic de plurimis Sanctis legitimis eos in suis doloribus exclamasse,

2. Si ejusmodi motus sint aliquo modo nimis violenti, conjuncti cum aliquo angore, indignatione, vel impatience, Ergotus peccabit: Contrariantur enim ejusmodi motus virtutis patienties, ad quam spectat confirmare animum ad moderandas Ergotudinis molestias, hoc tamen peccatum non erit, nisi veniale; Nam itud omne, nihil aliud est, quam excessus doloris, & tristitiae expressus per signa extrema corporis, qui non potest esse mortal, nisi fortasse ratione scandali, vel alicuius mali inde provenientis. Lef. lib. 3. cap. 2. dub. 5. num. 14.

Eftne permisum desiderare, vel procurare malum aliquod proximi Animalibus?

R. Eps. Cum distinctione. 1. Cum motivo odii, & per relationem itius mali ad Dominum illorum, erit

peccatum mortale, vel veniale pro qualitate mali desiderati, vel procurati: Nam nihil aliud est quam odisse proximum in suis animalibus. Laym. lib. 4. rr. 10. cap. 6. num. 11. Idem dicendum si sit invidie causa, & incurrit obligatio restitutio.

2. Cum motivo Rationabili: v. gr. ratione dānum, quod ejusmodi animalia cauant, nullum erit peccatum; Nam ad arcendum notabile dānum, etiam inferni queunt; absque obligatione dānum refaciendi.

3. Cum motivo ira, & passionis, contra ejusmodi animalia, sine ulla relatione ad illorum Dominiū, vel odio, aut damnificatio, non erit, nisi peccatum veniale, ratione feliciter passionis inordinata, non vero respectu animalium; Nam cum ipsa sint subiecta homini, ea odisse, damnificare, interficere, pro libito suo potest, dummodo abit dānum proximi. Bonac. loc. citat. num. 9.

Eftne necessarium exprimere in confessione Speciem malī desiderat, vel de quo aliquis est letatus, vel contristatus?

Resp. Negatīvē: Sed sufficit dicere. Ego odio meum proximum, illi desiderando malum notabile, vel gaudendo de ipsius infortiis, vel me contristando de ipsius prospera fœcissis, tot, & tot vicibus; Nam ista diversitas malorum, & honorum non est nisi materiales odii, cuius malitia formalis constituit solum in voluntate, malī fine determinationis illius; ut habet Cajetan. Valent. apud Bonac. tom. 2. cap. 3. quest. 4. p. ult. §. 1. num. 10. Bian. de circumstantiis resol. 30. p. 1.

SCANDALUM

321 **E**x D. Thoma, est dictum, vel factum, quod occasio ruina spiritualis proximi: nempe peccatum. Est duplex, actuum, & passivum.

322 Actuum, est dictum, vel factum malum, seu speciem mali habens, probens alteri occasionem ruina spiritualis. Est peccatum mortale, si est occasio peccati mortalium: veniale vero, si venialis. Et tale est, etiam si peccatum alterius, seu scandalum passivum non sequatur; quia per accidentem est, quod non sequatur.

323 Scandalum actuum dicitur directum, si malum aut speciem mali habens dicas aut facis intendens ruinam spiritualis proximi, sive formaliter ob dānum spiritualis proximi quod est proprium demonis, sive materialiter ob proprium communium, & utilitatem, quod est proprium hominis; ut si quis verba obscena dicat coram muliere, ut eas inducar ad peccatum.

324 Indirectum dicitur, si malum, aut speciem mali habens, dicas, aut facias, previdebas esse agnum natum, ut sit alter occasio peccandi, licet id non intendas. Malum dicitur, quod in se est malum. Speciem mali habens dicitur, quod in se non est malum, pulsilis tamen appetit malum; ut si feris 6. coram pulsilis carnes comedas, non dicens, quod licentiam habetas, seu necessitatem. Nominis dicit, vel facit, venit etiam omis malā, aut speciem mali habens.

325 Scandalum passivum est ipsa ruina spiritualis proximi ex occasione dicti, vel facti alterius sequens: quod illud dictum, vel factum sit bonum, aut indifferens, & nullam speciem mali habens, scandalum, qui sequitur, dicitur pulsilorum; si vero sequitur ex malitia, dicitur scandalum pharisaicum. Unde scandalum passivum dividitur in datum, quod surit ex activo, & in acceptum, quod non surit ex activo, sed ex ignorantia, aut malitia ipsius accipiens scandalum.

326 Ob scandalum pulsilorum est ipsa ruina pharisaicum non teneris suas actiones omittere, aut differre: sed illud est contemnendum, quia malitiosa concitat ad tuas actiones impeditas. Hinc Math. 15. ait Christus: *Sinete illos.* Ob scandalum vero pulsilorum teneris suas actiones omittere, aut differre, si faciliter, & sine tuo incommodo non valeas, quatenus adit necessest, vel utilitas: raro est, quia non es ejus causa, unde peccatum alienus malitia imputatur.

327 Quando coram aliis peccas, tunc est scandalum, quando attentis circumstantiis persona agentis, & personarum aspiciens probabilitatem timerat, quod per illum actum ad peccatum trahantur, qui alias peccatum non

Non effent. Busemb. Unde non est scandalum, 1. si persona, coram qua peccas, sit parata ad idem peccatum; ut si quis fornicetur coram parata ad fornicandum, nec ejus exemplo moveatur, sed ex propria deliberatione, 2. si persona agens sit ita vilis, ut potius moveat ad indignationem, quam ad peccatum, 3. si persona presens, coram qua alias verba inhonesta profert, est ita proba, & timorata, ut potius ea fint illi causa horroris, quam amoris, Castrop. tom. I. tral. 6. disp. 6. punt. 4. num. 4. nam in tantum peccatis peccatum scandalum, in quantum es causa moralis peccati aliorum.

328 Scandalum activum nondum directum, sed eriam indirectum, contrahit malitiam scandali specie distinctionem contra charitatem in confessione explicanda: Quia ex precepto charitatis quis tenetur, tam ad non procurandam ex propria industria ruinam proximi, quam ad se abstinendum à causa injusta, ut proximus cadat.

Item in scandalo activo, etiam indirecto explicanda est species peccati, ad quam proximus inducitur. Quantum ad numerum vero inductorum una actione, sufficit dicere: *Fat pluribus meo exemplo occasio peccandi in tali specie*, v. gr. adulterii, &c. Probabiliter tamen miseri est cum Bonacina, quod tenetur exprimere statum personae, cui scandalum dedit, si ille afferat peccato malitiam specificam, verbi gratia, in materia fornicationis, si persona scandalizata sit conjugata, aut voto castitatis ligata.

329 Qui habens votum castitatis inducit secularum ad peccatum contra castitatem, peccat contra castitatem, & tenet circumstantiam sibi statu aperire, quia castitas indirecte obligat, ne alios ad luxuriam provocemus. Contro Dianam, & Tambut, qui negant, dientes, cum propriam, non alienam castitatem promulgasse. *vid. num. 283.*

330 Qui autem directe, & explicite induxit alterum non paratum ad idem numero peccatum, quod est commune duorum, & ab ipso panente in confessione explicatur, v. gr. induxit mulierem non paratam ad fornicandum secum; si ipsa consentiat, & peccatum sequatur, non tenetur circumstantiam inductionis exprimere: sed sufficit, si fornicationem aperiat; quia inducitio ad peccatum, & ipsius peccati commissio, tunc moraliter pro una transgressione reputantur.

331 Non peccat mulier se ornans juxta qualitatem personae, & usum communium, & ita vitrum affectibus offensas. Quod si ornatu sit superflus, esse solum veniente, nisi adit prava intentio, docent Cajetan. 2. 2. quæst. 169. art. 2. Bonac. de maritiis, quæst. 4. part. 9. num. 17. Castrop. tom. I. tral. 6. disp. 6. par. 7. num. 1. quia hec superfluitas est ita vulgaris, ut regulariter gravem occasionem non prebeat.

Mortale erit, si excessus sit notabilis, & rarus, ut esset in pueris pectus nudum gerere, ubi non est consuetudo, quia insolita magis movent. Ubi tamen est consuetudo, à mortali cam liberant. Cajetan. Nav. & alii apud Tamburin. tom. I. lib. 7. cap. 8. paragr. 8. num. 7. Sā vero ait, quod difficulter absolveret. Et quidem fuit deterrenda.

332 Quod si sciat ab aliquo concupisci, tunc peccat mortaliter, si ejus aspectui se offerat, absque illa sua necessitate, vel utilitate: quia obligatio charitatis est, ut quilibet teneatur ruinam proximi vitare, quando commode potest. Hec autem non tenetur se sua libertate private, sed potest licet ea uti, ex honesta, & iusta causa, quae non sit solum libertatis exercitium, sed bonum aliquod sibi necessarium, aut utile; charitas enim non obligat eam, ut se abscondat, aut non exeat, cum iactura rei sibi necessariar, aut utilis, ob alterius malitiam, juxta dicta num. 326.

333 Non peccas, si potens impedit, permittas peccatum alterius. Primo: *Ut te deprehensor corrigatur*, Castrop. cit. punt. 5. quia iusta causa est correctio. Hoc autem est verum in assueto peccare; quia hic emendari non solet, nisi pena aut tempore correptus.

334 Secundo: *Ut te serves indemnum*. Et sic maritus suplicans, aut secretus sciens adulterium uxoris, potest clam testes aptare, ut adulterum probet, & divortiunt faciat. Quia habet jus ad repellendam injuriam habitandam cum adultera, ad quod alia via ei non suppetit, nisi permisso peccati.

335 At non licet ob recensitos fines occasionem peccandi offere, seu invitare; quia id non est permitt-

re, sed cooperari ad malum. Unde ait Bonac. de peccato, non licet marito cum uxore pacifici, ut juveni eius castitatem tentanti se offerat, & affligat tempus, quo veniat, non sine adulterandi, sed ut deprehensus puniatur, & corrigitur; quia talis obligatio, & invitatio facta tentanti, est adulterii acceptatio.

336 Non obstat, quod ait Castropal. citat. num. 6. licet esse Parti volenti deprehendere filium in furto, ut corrigitur, linquere clavem in area quasi oblitam, aut apponere nummos in loco patenti. 1. Quia haec est potius occasio permisso, quam oblatio. 2. Quia est res valde indifferens; & ea posita adhuc filios est indifferens, & liber ad non furandum. 3. Quia talis permisso compensat correctione, ad quam maxime pater habet onus.

APPENDIX VII.

Confessio Scandali.

Qui suo exemplo, seu facto alios induxit ad peccatum, neque habuit sufficientem causam, & rationem faciendo illud opus, ex quo alii peccandi causam atripuerunt, tenetur in confessione dicere se alii causa ruinae deinde. Quare publicè peccantes videntur obligandi ad circumstantiam scandali in confessione aperiendam, ob periculum ruinae proximi. Immodic expirundus est, quantum fieri poterit, numerus personarum, quibus data est occasio ruinae. Qui tamen facit opus aliquod malum coram aliis, quos probabiliter credit, ob motum probitatem, non peccatores, occasione pravi sui operis, non peccat mortaliter peccati speciali, aut generali scandali, consequenter non tenetur hanc circumstantiam in confessione aperire. Idem dicendum de eo qui peccatum committi coram iis, qui jam incitati, & parati sunt ad peccandum. *Ibid. num. 41.*

Qui suo consilio, vel exemplo alium induxit ad peccandum, tenetur in confessione speciem peccati exprimere: Peccatum quippe inductionis est ejusdem speciei cum peccato, quod induxit commitit. *Ibid. num. 44.*

QUÆRES.

337 *An opus consilii, vel precepti omitti debet ad viandum scandalum proximi?*

D E precepto negativo nulla est difficultas; non enim sunt facienda mala, ut inde ventiant bona; unde non licet occidere ad vitandum scandalum fratris.

DE PRÆCEPTO AFFIRMATIVO.

338 Dico 1. non esse omittendos actus preceptos ad vitandum scandalum alterius. Castropal. citat. part. 16. num. 3. contra Valent. Sotum, & alios apud ipsum. Ratio est: quia obligatio servandi precepta est primaria, obligatio vitandi scandalum secundaria; ordo namque charitatis exposci, ut prius futu saluti consular, & ut precepta ipsi implent, quam ut cures, quod implet alter.

339 Confirmatur. *Sæ Petrus, quia est tibi inimicus, omittas Misam, eo quod tu ad illam accidis, non poteris ullo modo Misam omittire, ut ille Misam audire ergo ob scandalum non sunt omittenda precepta.*

340 Hinc mulier non tenetur omittere sacram die Fefo, ne sit occasio peccandi viro cam adamanti, quem scit in via expectare inspectorem; quia hec non est occasio, sed accepta ex malitia alterius, & ex parte mulieris adest iusta causa.

341 Dices: Vita spiritualis anima est nobilior vita corporali proximi, & tamen ad fervandam vitam corporalem proximi debet quis omittere auditionem facti die fefo. Ut contingat, si ex tuo accessu ad sacram regrotus domini perlicitaret, vel quis ejerit alium occulurus.

342 Tum quia obligatio vitandi scandalum est obligatio precepti naturalis charitatis, obligatio audiendi sacram est obligatio precepti positivi, adeoque minor: iugitat. Hec sunt fundamenta sententia opposita.

Resps. disparitatem est; quia malo spirituali potest proximus reparare, & illud impedit; nam vita spiritualis non nisi libere, & voluntarie potest amitti; vita vero corporis per se, & regulariter non amittitur à proximo

De I. Præcepto Decalogi. Cap. II.

sine vi, & minis cum contemptu. Sanct. Thomas 2. 2. quæst. 119. artic. 2.

COOPERATIO MATERIALIS

343 F It, quando quis ministra, aut prebet alteri materialia, qua ille uitat ad peccandum.

QUÆRES

Administrare indifferentia an sit peccatum.

344 I Ndifferentia alia sunt remota actioni male, alia proxima. *Remota* dicuntur illa, quæ non sunt occasio, vel materia actus peccati, seu nullum infusum, aut cauilitatem habent physicam, aut moralem in actu peccati, sed metu per accidens se habent ad illum. Et hoc ministrare ex honesta, & iusta causa, nullum est peccatum. *Proxima* dicuntur illa, quæ talia sunt. Proximum erit famulo ducere concubinum ad amandum, remorum verò eidem concubinum potum ad bibendum prebere; quia prior famulus cauilitatem habet, & infusum in actu peccati posterior verò nullum, sed metu per accidens se habet ad illum.

345 Castropal. tom. I. tral. 6. disp. 6. punt. 11. n. 4. sit indifference nimis remota esse, cibos condire, mensa ministrare; lectum concubinum sternere, equum, quo usura est, preparare, illam ornare, deferre munuscula, intercunca, urbanitates, & similia: v. num. 361.

346 At de ornata omnino non probbo; quia hic & nunc aliud uolum non habet nisi malum, cum supponatur dicitus à concubina ad provocandum: sic de delatione manufelorum, & internunciorum: v. num. 361.

347 Insper indifference, quæ ministratur, sunt duplices generis, alia scilicet, que communiter in malum ordinantur, alia vero, que communiter in bonum ordinantur: ita Castropal. citat. punt. 8. cum quo art. 1. & quia est excessus, id est peccatum.

Contingit tripliciter esse mortale, secundum Cajetan.

Ibi, vel ratione materie, ut quando quis aliud laudat de actu, qui est peccatum mortale; vel ratione finis, ut si laudando intendit nocere corporaliter, vel spiritualiter, & hoc notabilitate; vel ratione occasionis, ut cum præter intentionem laudantis, alteri præterit occasio peccandi.

Advertendum ramen hæc circa occasionem an sit data, vel accepta; an laudans cognovit, vel exigitavit laudatum ex simili laude in mortale ruere esse solidum, & an sponte, vel ex debito laudaverit, quia si dabit operam rei licet, laudando ex debito, præter malam intentionem; si aliud ruit non ci impundram est. *Vide infra. Scandalum* 8. 4.

Adulans tamen occasio delectandi alios, vel ad vitandum aliquod malum, vel ad consequendum aliquod bonum in necessitate, servatis his, quæ dicta sunt, quod non sit occasio ruinae, nec data materia mortalis; venialiter peccat, *Th. ubi supra*. Non enim contra charitatem agit saltem graviter.

Dare aliquid adulatoribus ex appetitu nimis laudis, vel iniuria, vel iniquo (ut puta de malo) peccatum est, quia faver peccato adulatoriis, & communicatur in crimen, *scandalum* D. Th. Ibid. quæst. 168. art. 3. ad 4. Date etiam prodigie, vel sustentare eos qui illicitis adulacionibus vacant, extra casum necessitatis non licet; præter enim eis mali occasio. Secus quando dant his, qui moderante laudant, vel ad bonum finem, & causa delectandi, fine periculi, sicut etiam histriornibus, quia sicut hi non peccant hujusmodi moderate exercentes, ita nec co-sustentantes, sed iuste agunt, eti qualis mercede, ita illi ex Cajet. & Suarez.

348 Dico 2. Licet ministrare indifference, quæ communiter in bonum uolum ordinantur, nisi constet de abusentia, quia tunc celstis ratio scandalis, cum non adit intentio mala petentis, quæ quidem de nullo debet præsumi, quia ex jure delictum non est presumendum. Et Innoc. XI. condemnat Prop. 51. de cooperatio. nam famuli ad malum, sub particula, *scienter*, pag. 6.

349 Quod si credas (subdit Castropal) proximum male uolum ius indifferentibus, teneris, si comode potes, ea illi non vendere, vel subministrare; quia cum ex charitate obligaris proximi peccatum impedire, si possis, à fortiori obligaris materialia peccati non subministrare.

At si sine tuo detrimento non possis, non peccas;

quia ex una parte talis subministratio ex se non est mala; sed indifferens, & ex alia est tibi utilis, aut necessaria; unde tunc non censitis peccatum alterius causare, sed illud permittere, & tuo jure uti. Ita ille cum Bonac. & Suarez.

350 Dico 3. Liceret ministrare indifference, quæ communiter in bonum uolum ordinantur, nisi constet de abusentia, quia tunc celstis ratio scandalis, cum non adit intentio mala petentis, quæ quidem de nullo debet præsumi, quia ex jure delictum non est presumendum. Et Innoc. XI. condemnat Prop. 51. de cooperatio.

351 Hac ratione excusat macellari vendentes carnes tempore jejuni, & capones ministrantes cenan petentis; quia non presumunt soluturi jejuni, sed justam causam excusat habere, quam examinare non tenentur: *Quia feri commode nunquam potest*; ita illi ex Cajet. & Suarez.

352 Venditio venienti est indifferens, cum possit venientem desertere ad colores, in modo ad medicinas constituendas. At non licet illud vendere, nisi illis, quos moraliter conflat bene usuros. Quod dignoscit ex qualitate personæ petentis, & modo petendi publice, quod sufficit ad moralem certitudinem de bono uero, tunc namque est presumendum de bono uero; *raro enim (air Castropal.) quis ita audax est, ut si delictum velit efficiere, non curat secrenum.*

353 Hac ratione excusat macellari vendentes carnes tempore jejuni, & capones ministrantes cenan petentis; quia non presumunt soluturi jejuni, sed justam causam excusat habere, quam examinare non tenentur: *Quia feri commode nunquam potest*; ita illi ex Cajet. & Suarez.

354 Dico 4. Liceret ministrare indifference, quæ communiter in bonum uolum ordinantur, nisi constet de abusentia, quia tunc celstis ratio scandalis, cum non adit intentio mala petentis, quæ quidem de nullo debet præsumi, quia ex jure delictum non est presumendum. Et Innoc. XI. condemnat Prop. 51. de cooperatio.

355 Quod si credas (subdit Castropal) proximum male uolum ius indifferentibus, teneris, si comode potes, ea illi non vendere, vel subministrare; quia cum ex charitate obligaris proximi peccatum impedire, si possis, à fortiori obligaris materialia peccati non subministrare.

At si sine tuo detrimento non possis, non peccas;

quia ex una parte talis subministratio ex se non est mala; sed indifferens, & ex alia est tibi utilis, aut necessaria; unde tunc non censitis peccatum alterius causare, sed illud permittere, & tuo jure uti. Ita ille cum Bonac. & Suarez.

356 Præterea in actione cooperativa ex se indifferente, & ex malitia alterius proxime ordinata ad actu malum,